

Europees Justitieel Netwerk - België

EUR-Alert!¹ 2017/1

Inhoud

Overzicht van EU-wetgeving, rechtspraak en hangende zaken² van het Hof van Justitie van de EU van april tot en met augustus 2016

A. Wetgeving

B. Rechtspraak

Burgerlijk en Gerechtelijk Recht

Strafrecht

Handelsrecht, Financieel en Economisch Recht

Sociaal recht

Fiscaal recht

Staatsrecht en bestuursrecht

Milieurecht

A. Wetgeving

- RICHTLIJN (EU) 2016/800 van 11 mei 2016 betreffende **procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure**, PB L 132 van 21 mei 2016

Deze richtlijn heeft ten doel procedurele waarborgen vast te stellen om te verzekeren dat kinderen, zijnde personen die jonger zijn dan 18 jaar, die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure, deze procedure kunnen begrijpen en volgen en hun recht op een eerlijk proces uit kunnen oefenen, alsook om recidive bij kinderen te voorkomen en om hun sociale

---

¹ **EUR-Alert!** komt tot stand dankzij de medewerking van magistraten bij het Hof van Cassatie en Belgische leden van het Europees Justitieel Netwerk in burgerlijke en handelszaken (EJN - https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-nl.do). De leden van het redactiecomité zijn Amaryllis Bossuyt, Ilse Couwenberg, Beatrijs Deconinck, Claudia Kohnen en Ivan Verougstraete.

EUR-Alert! is opgesteld op basis van de selectie van EU wetgeving en rechtspraak voor de Larcier Wetboeken. De **EUR-Alert!**-themanummers zijn te raadplegen op <http://www.igo-ifj.be/nl/euralert>. Copyright © 2016 **EUR-Alert!**-redactie – Verdere verspreiding voor niet commercieel gebruik toegestaan mits bronvermelding. Alle rechten overigens voorbehouden.

² Prejudiciële vragen afkomstig van Belgische rechtscolleges.

integratie te bevorderen. Deze Richtlijn dient in de nationale wetgeving te worden omgezet tegen uiterlijk 23 mei 2018.

- *VERORDENING (EU) 2016/1103 van 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de **bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen** op het gebied van **huwelijksvermogensstelsels***, PB L 183 van 8 juli 2016

Het toepassingsgebied van deze verordening dient alle civielrechtelijke aspecten van huwelijksvermogensstelsels te bestrijken, zowel het dagelijkse beheer van het huwelijksvermogen van de echtgenoten als de vereffening van dat vermogen, in het bijzonder ten gevolge van scheiding of overlijden van een van de echtgenoten.

Voor de toepassing van deze verordening dient „huwelijksvermogensstelsel” te worden opgevat als een autonoom begrip, waaronder niet alleen de regels moeten worden verstaan waarvan de echtgenoten niet mogen afwijken, maar ook die welke de echtgenoten volgens het toepasselijke recht vrij kunnen overeenkomen, en de eventuele standaardregels van het toepasselijke recht.

Het omvat, naast de door bepaalde nationale rechtsstelsels opgestelde specifieke en op het huwelijk toegespitste vermogensrechtelijke regelingen, ook de regeling van het vermogensrecht tussen de echtgenoten onderling en jegens derden die rechtstreeks volgt uit de sluiting of de ontbinding van het huwelijk.

Noot: Deze verordening treedt in werking op 29 januari 2019, met uitzondering van de artikelen 63 en 64, die van toepassing zijn met ingang van 29 april 2018, en de artikelen 65, 66 en 67, die van toepassing zijn met ingang van 29 juli 2016.

- *VERORDENING (EU) 2016/1104 van 24 juni 2016 tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de **bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen** op het gebied van de **vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen***, PB L 183 van 8 juli 2016

Deze verordening dient vraagstukken te regelen in verband met de vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen.

Het begrip „geregistreerd partnerschap” dient slechts met het oog op de doelstellingen van deze verordening te worden gedefinieerd. De specifieke inhoud van dit begrip dient door het nationale recht van de lidstaten bepaald te blijven. Niets in deze verordening mag een lidstaat waarvan het recht het instituut van het geregistreerde partnerschap niet kent, verplichten om hierin in zijn nationaal recht te voorzien.

Het toepassingsgebied van deze verordening dient alle civielrechtelijke aspecten van de vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen te bestrijken, zowel het dagelijkse beheer van het vermogen van de partners, als de vereffening van dat vermogen, met name ten gevolge van scheiding of overlijden van een van de partners.

Noot: Deze verordening treedt in werking op 29 januari 2019, met uitzondering van de artikelen 63 en 64, die van toepassing zijn met ingang van 29 april 2018, en de artikelen 65, 66 en 67, die van toepassing zijn met ingang van 29 juli 2016.

- *Richtsoeren voor de **interpretatie van VERORDENING (EG) 261/2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake **compensatie en bijstand aan luchtreizigers** bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten en van VERORDENING (EG) 2027/97 betreffende de **aansprakelijkheid van luchtvervoerders** bij ongevallen***, PB C 214, 15.6.2016

Met deze interpretatierichtsnoeren wil de Commissie een aantal bepalingen van de verordening verduidelijken, met name in het licht van de rechtspraak van het Hof, met het oog op een betere toepassing en handhaving van de verordening.

B. Rechtspraak³

Burgerlijk en Gerechtelijk Recht

Artikel 267 VWEU

Het Unierecht, met name artikel 267 VWEU, moet aldus worden uitgelegd dat het vereist noch verbiedt dat de verwijzende rechter, na uitspraak van het prejudiciële arrest van het Hof van Justitie, de partijen opnieuw hoort en nieuwe onderzoeksmaatregelen gelast waardoor hij ertoe kan worden gebracht wijzigingen aan te brengen in de feitelijke en juridische vaststellingen die hij in het verzoek om een prejudiciële beslissing heeft gedaan, mits deze rechter volle werking verleent aan de door het Hof van Justitie van de EU gegeven uitlegging van het Unierecht.

Het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat een verwijzende rechter een nationale regel die in strijd met dat recht wordt geacht, toepast.
(HvJ 5 juli 2016 – Zaak C-614/14 – Ognyanov)

Verordening 805/2004 van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (EET-Vo)

Sub artikel 3

De voorwaarden waaronder een schuldvordering in geval van een verstekvonnis wordt geacht „niet-betwist” te zijn in de zin van artikel 3, lid 1, tweede alinea, onder b), van verordening (EG) nr. 805/2004 moeten autonoom, uitsluitend op basis van deze verordening, worden bepaald.

(HvJ 16 juni 2016 – Zaak C-511/14 – Pebros Servizi)

Noot: In dit arrest definieert het Hof van Justitie een vordering als “niet-betwist” in de zin van de EET-Vo indien de schuldenaar geen handeling stelt om die schuldvordering te betwisten doordat hij geen gevolg verleent aan het verzoek van de rechtbank om schriftelijk het voornemen kenbaar te maken zich in de zaak te verweren of door op de zitting verstek te laten gaan.

Voor de toepassing van de EET-Vo, is het dan ook irrelevant of de *lex fori* een verstekprocedure al dan niet gelijkstelt met een niet-betwisting van de schuldvordering. Op 15 januari 2016 oordeelde het Hof van Cassatie nog in andere zin (*TBH* 2017, 95). Deze rechtspraak lijkt thans niet meer houdbaar.

Verordening (EG) nr. 864/2007 van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II-Vo) en Verordening (EG) nr. 593/2008 van 17 juni 2008 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (Rome I-Vo)

---

³ Voor een uitgebreider overzicht op trefwoorden van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU (arresten en conclusies) én van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zie <http://europeancourts.blogspot.nl> “European Courts” is een EU en EHRM “law blog” die mede mogelijk is gemaakt door het Gerechtshof Amsterdam.

Verordening (EG) nr. 593/2008 en verordening (EG) nr. 864/2007 moeten aldus worden uitgelegd dat het recht dat van toepassing is op een verbodsactie in de zin van richtlijn 2009/22/EG van 23 april 2009 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen, die is gericht tegen het gebruik van beweerdelijk ongeoorloofde contractuele bedingen door een in een lidstaat gevestigde onderneming die via elektronische handel overeenkomsten sluit met in andere lidstaten – en met name de lidstaat van de rechter – woonachtige consumenten, onverminderd artikel 1, lid 3, van elk van die verordeningen moet worden vastgesteld overeenkomstig artikel 6, lid 1, van verordening nr. 864/2007, terwijl het recht dat van toepassing is op de beoordeling van een gegeven contractueel beding altijd moet worden bepaald met toepassing van verordening nr. 593/2008, ongeacht of deze beoordeling wordt verricht in het kader van een individuele of een collectieve vordering.

(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-191/15 – Verein für Konsumenteninformation ./ Amazon EU Sàrl)

Verordening 1215/2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Brussel Ibis-Vo)

Noot: Deze verordening vervangt Verordening 44/2001 voor procedures ingesteld op of na 10 januari 2015. Een groot deel van de bepalingen inzake internationale bevoegdheid is vrijwel ongewijzigd overgenomen zodat de rechtspraak van het Hof van Justitie, geveld over de vroegere versies van de Brussel I (of EEX)-Vo relevant blijft.

Sub artikel 1 Verordening 44/2001

Een vordering tot terugbetaling wegens ongerechtvaardigde verrijking die voortvloeit uit de terugbetaling van een in een mededingingsprocedure opgelegde geldboete, vormt geen „burgerlijke en handelszaak” in de zin van artikel 1 van verordening (EG) nr. 44/2001.

(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-102/15 – Siemens Aktiengesellschaft Österreich)

Sub artikel 5.1 Verordening 44/2001

- Artikel 5, punt 1, onder a), van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat vorderingen strekkende tot nietigverklaring van een overeenkomst en teruggave van de op basis van die overeenkomst onverschuldigd betaalde bedragen vorderingen ter zake van „verbintenissen uit overeenkomst” in de zin van die bepaling zijn.

(HvJ 20 april 2016 – Zaak C-366/13 – Profit Investment SIM)

- Artikel 5, punt 1, onder b), van verordening nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een jarenlange handelsbetrekking moet worden aangemerkt als een „overeenkomst tot koop en verkoop van roerende lichamelijke zaken” indien de kenmerkende verbintenis van de betrokken overeenkomst de levering van een goed is, en als „overeenkomst tot verstrekking van diensten” indien die verbintenis een dienstverrichting is, hetgeen ter beoordeling van de verwijzende rechter staat. (HvJ 14 juli 2016 – Zaak C-196/15 – Granarolo)

Sub artikel 5.3 Verordening 44/2001

- Artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een vordering strekkende tot betaling van een vergoeding die verschuldigd is krachtens een nationale regeling waarbij het stelsel van „billijke compensatie” wordt toegepast dat is

vastgesteld in artikel 5, lid 2, onder b), van richtlijn 2001/29/EG ([noot: richtlijn van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van auteursrechten en de naburige rechten in de informaticamaatschappij](#)) onder het begrip „verbintenissen uit onrechtmatige daad” in de zin van artikel 5, punt 3, van deze verordening valt.

(HvJ 21 april 2016 – Zaak C-572/14 – Austro-Mechana)

- Artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat, als „plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet kan worden aangemerkt, bij gebreke van andere aanknopingspunten, de plaats in een lidstaat waar de schade is ingetreden wanneer die schade uitsluitend bestaat in een financieel verlies dat rechtstreeks intreedt op de bankrekening van de verzoeker en het rechtstreekse gevolg is van een onrechtmatige gedraging die zich heeft voorgedaan in een andere lidstaat.

Het gerecht waarbij een geschil aanhangig is gemaakt, moet in het kader van de toetsing van zijn bevoegdheid krachtens verordening nr. 44/2001 alle hem ter beschikking staande gegevens in aanmerking nemen, daaronder begrepen, in voorkomend geval, de betwistingen van de verweerder.

(HvJ 16 juni 2016 – Zaak C-12/15 – Universal Music International Holding)

- Artikel 5, punt 3, van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een op de abrupte verbreking van een jarenlange handelsbetrekking gebaseerde schadevordering geen verbintenis uit onrechtmatige daad in de zin van deze verordening betreft indien partijen in een stilzwijgend overeengekomen contractuele verhouding tot elkaar stonden, hetgeen ter beoordeling van de verwijzende rechter staat. Het bestaan van een dergelijke stilzwijgend overeengekomen contractuele verhouding moet worden aangetoond aan de hand van een aantal onderling samenhangende factoren, waarbij met name sprake kan zijn van jarenlange handelsbetrekkingen, de goede trouw tussen partijen, de regelmatigheid van transacties en hun ontwikkeling in de loop van de tijd in termen van hoeveelheid en waarde, de mogelijke afspraken over de in rekening gebrachte prijzen en/of de verleende kortingen, en de gevoerde correspondentie.

(HvJ 14 juli 2016 – Zaak C-196/15 – Granarolo)

Noot: Het in Italië gevestigde Granarolo beëindigt met onmiddellijke ingang haar langdurige mondelinge handelsrelatie met het Franse Ambrosi, dat door Granarolo geproduceerde levensmiddelen in Frankrijk distribueerde. Voor de Franse rechter, de rechter van de plaats van de schade, stelt Ambrosi een schadevergoedingsvordering in. De vraag rees of een schadevergoedingsvordering wegens het verbreken van vaste handelsbetrekkingen zonder raamovereenkomst of exclusiviteitsbeding als een verbintenis uit onrechtmatige daad dan wel een verbintenis uit overeenkomst moest worden gekwalificeerd.

Het Hof oordeelt dat de rechter dient na te gaan of de jarenlange handelsbetrekking in kwestie door stilzwijgend overeengekomen verplichtingen wordt gekenmerkt, zodat van een contractuele relatie kan worden gesproken. Wordt dit aan de hand van de door het Hof aangegeven factoren aangetoond, dan geldt artikel 5.1 Brussel I-Vo (thans artikel 7.1 Brussel Ibis-Vo). Zo niet, moet de bevoegde rechter aan de hand van artikel 5.3 Brussel I-Vo (thans artikel 7.2 Brussel Ibis-Vo) worden vastgesteld.

Sub artikel 6.1 Verordening 44/2001

Artikel 6, punt 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat in het geval van twee beroepen tegen meerdere verweerders, die een verschillend voorwerp en een verschillende grondslag hebben en niet onderling samenhangen door

een verhouding van ondergeschiktheid of onverenigbaarheid, het voor het bestaan van het gevaar van onverenigbare beslissingen in de zin van die bepaling niet volstaat dat de eventuele gegrondverklaring van een van de vorderingen een mogelijke weerslag heeft op de omvang van het recht ter bescherming waarvan de andere vordering is ingesteld.
(HvJ 20 april 2016 – Zaak C-366/13 – Profit Investment SIM)

Sub artikel 23 Verordening 44/2001

- Artikel 23 van verordening (EG) nr. 44/2001, moet aldus worden uitgelegd dat:
  - aan het in artikel 23, lid 1, onder a), van verordening nr. 44/2001 gestelde vereiste van een geschrift in het geval van een forumkeuzebeding dat is opgenomen in een prospectus voor de uitgifte van obligaties slechts is voldaan indien – het is aan de verwijzende rechter dit te verifiëren – de door partijen bij de uitgifte van de effecten op de primaire markt gesloten overeenkomst vermeldt dat dat beding is aanvaard of uitdrukkelijk naar dat prospectus verwijst;
  - een forumkeuzebeding in een prospectus voor de uitgifte van obligaties dat is opgesteld door de emittent van die effecten, kan worden tegengeworpen aan de derde die die effecten bij een financieel tussenpersoon heeft verkregen, indien komt vast te staan – het is aan de verwijzende rechter dit te verifiëren – in de eerste plaats dat het beding geldig is in de betrekkingen tussen die emittent en die financieel tussenpersoon, vervolgens dat bedoelde derde, door op de secundaire markt op die effecten in te schrijven, krachtens het toepasselijke nationale recht die tussenpersoon is opgevolgd in de aan diezelfde effecten verbonden rechten en verplichtingen, en, tot slot, dat de betrokken derde de mogelijkheid heeft gehad kennis te nemen van het prospectus waarin dat beding is opgenomen, en
  - het opnemen van een forumkeuzebeding in een prospectus voor de emissie van obligaties kan worden gezien als een vorm die overeenstemt met een gewoonte in de internationale handel in de zin van artikel 23, lid 1, onder c), van verordening nr. 44/2001 op grond waarvan kan worden vermoed dat degene aan wie het beding wordt tegengeworpen ermee heeft ingestemd, mits onder meer komt vast te staan – het is aan de verwijzende rechter dit te verifiëren – in de eerste plaats dat een dergelijke handelwijze door de marktdeelnemers in de betrokken branche doorgaans en regelmatig wordt gevolgd bij het sluiten van dergelijke overeenkomsten, en in de tweede plaats dat de partijen tevoren reeds onderling of met andere in de betrokken sector werkzame partijen handelsbetrekkingen hadden aangeknoopt, dan wel dat de betrokken handelwijze voldoende bekend is om als een vaste praktijk te kunnen worden beschouwd.
(HvJ 20 april 2016 – Zaak C-366/13 – Profit Investment SIM)

- Artikel 23, lid 1, van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een forumkeuzebeding dat is gestipuleerd in de algemene leveringsvoorwaarden van de opdrachtgever, die worden vermeld in de instrumenten waarin de overeenkomsten tussen die partijen zijn vastgelegd en die zijn overgelegd bij het sluiten daarvan, en waarbij als bevoegde gerechten de gerechten van een stad van een lidstaat worden aangewezen, voldoet aan de vereisten van die bepaling inzake toestemming van de partijen en nauwkeurigheid van de inhoud van dat beding.
(HvJ 7 juli 2016 – Zaak C-222/15 – Hószig)

Noot: In dit arrest verduidelijkt het Hof van Justitie tevens (nogmaals) onder welke voorwaarden een forumbeding, opgenomen in algemene leveringsvoorwaarden, voldoet aan de formele vereisten van artikel 23 Brussel I-Vo (thans artikel 25 Brussel Ibis-Vo). Vereist is dat 1) de ondertekende overeenkomst verwijst naar de algemene voorwaarden

die dit beding bevatten, 2) deze verwijzing door een normaal zorgvuldige partij kan worden nagegaan en 3) het vaststaat dat de algemene voorwaarden aan de contractpartij zijn meegedeeld.

Sub artikel 34 Verordening 44/2001

- Artikel 34, punt 1, van verordening (EG) nr. 44/2001, moet aldus worden uitgelegd dat in omstandigheden zoals in het hoofdgeding de erkenning en de tenuitvoerlegging van een beschikking van een gerecht van een lidstaat die is gegeven zonder dat een derde wiens rechten door die beschikking kunnen worden geraakt is gehoord, niet kunnen worden gezien als klaarblijkelijk in strijd met de openbare orde van de aangezochte lidstaat en met het recht op een eerlijk proces in de zin van die bepalingen, voor zover die derde zijn rechten voor dat gerecht geldend kan maken.
(HvJ 25 mei 2016 – Zaak C-559/14 – Meroni)
- Onder het begrip „rechtsmiddel” als bedoeld in artikel 34, punt 2, van verordening (EG) nr. 44/2001 wordt verstaan het verzoek om verlening van een nieuwe termijn om een rechtsmiddel aan te wenden, indien de termijn om een normaal rechtsmiddel aan te wenden is verstreken.
(HvJ 7 juli 2016 – Zaak C-70/15 – Lebek)

Sub artikel 71 Verordening 44/2001

Artikel 71 van verordening (EG) nr. 44/2001, gelezen in het licht van artikel 350 VWEU, staat er niet aan in de weg dat de in artikel 4.6 van het Benelux-Verdrag inzake de intellectuele eigendom neergelegde rechterlijke bevoegdheidsregel voor geschillen inzake Benelux-merken, -tekeningen en -modellen op die geschillen wordt toegepast.
(HvJ 14 juli 2016 – Zaak C-230/15 – Brite Strike Technologies)

Verordening 1393/2007 van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (Betekenings-Vo)

Sub artikel 19

Artikel 19, lid 4, laatste alinea, van verordening (EG) nr. 1393/2007 sluit uit dat de bepalingen van nationaal recht inzake het stelsel van verzoeken om verlening van een nieuwe termijn om een rechtsmiddel aan te wenden, worden toegepast wanneer de termijn waarbinnen de indiening van dergelijke verzoeken nog ontvankelijk is, zoals deze nader is bepaald in de in deze bepaling bedoelde verklaring van een lidstaat, is verstreken.
(HvJ 7 juli 2016 – Zaak C-70/15 – Lebek)

Strafrecht

Kaderbesluit 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten

Sub artikelen 1, 5 en 6

De artikelen 1, lid 3, 5 en 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer de uitvoerende rechterlijke autoriteit wordt geconfronteerd met objectieve, betrouwbare, nauwkeurige en naar behoren bijgewerkte gegevens die, wat de detentieomstandigheden in de uitvoerende lidstaat betreft, duiden op gebreken die hetzij structureel of fundamenteel zijn, hetzij bepaalde groepen van personen raken, hetzij bepaalde detentiecentra betreffen, zij concreet en nauwkeurig moet nagaan of er zwaarwegende en op feiten berustende gronden bestaan om aan te nemen dat de persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op strafvervolgning of uitvoering van een tot vrijheidsbeneming strekkende straf, vanwege de omstandigheden van zijn detentie in die lidstaat een reëel gevaar zal lopen te worden onderworpen aan een onmenselijke of vernederende behandeling, in de zin van artikel 4 van het Handvest, wanneer hij wordt overgeleverd aan voornoemde lidstaat.

Daartoe dient zij te verzoeken om aanvullende gegevens van de uitvoerende rechterlijke autoriteit, die – na zo nodig om bijstand te hebben verzocht van de centrale autoriteit of een van de centrale autoriteiten van de uitvoerende lidstaat, in de zin van artikel 7 van het kaderbesluit – deze gegevens binnen de in een dergelijk verzoek gestelde termijn te verstrekken.

De uitvoerende rechterlijke autoriteit moet haar beslissing over de overlevering van de betrokkene uitstellen totdat zij aanvullende gegevens verkrijgt op grond waarvan zij het bestaan van een dergelijk gevaar kan uitsluiten. Indien het bestaan van dit gevaar niet binnen een redelijke termijn kan worden uitgesloten, dient deze autoriteit te beslissen of de overleveringsprocedure moet worden beëindigd.

(HvJ 5 april 2016, Gevoegde zaken C-404/15 en C-659/15 PPU – Aranyosi en Căldăraru)

Sub artikel 4 bis

Artikel 4 bis, lid 1, onder a), i), van kaderbesluit 2002/584/JBZ moet in die zin worden uitgelegd dat de uitdrukkingen „persoonlijk [...] gedagvaard” en „anderszins daadwerkelijk officieel in kennis [...] gesteld van het tijdstip en de plaats van dat proces, zodat op ondubbelzinnige wijze vaststaat dat hij op de hoogte was van het voorgenomen proces”, in deze bepaling, autonome begrippen van het Unierecht vormen en in de gehele Europese Unie uniform moeten worden uitgelegd.

Artikel 4 bis, lid 1, onder a), i), van kaderbesluit 2002/584, moet in die zin worden uitgelegd dat een dagvaarding, die niet rechtstreeks aan de betrokkene is betekend maar op diens adres is uitgereikt aan een volwassen huisgenoot van hem, die heeft toegezegd deze aan hem te overhandigen, zonder dat uit het Europees aanhoudingsbevel blijkt dat en, in voorkomend geval, wanneer deze volwassene die dagvaarding daadwerkelijk aan de betrokkene heeft overhandigd, niet zonder meer voldoet aan de in die bepaling genoemde voorwaarden.

(HvJ 24 mei 2016 – Zaak C-108/16 PPU – Dworzecki)

Sub artikel 8

Het (nationale) “aanhoudingsbevel” dat op grond van artikel 8, lid 1, onder c), van kaderbesluit 2002/584/JBZ aan een Europees aanhoudingsbevel (EAB) ten grondslag moet liggen kan niet het EAB zelf zijn. Als niet blijkt dat het EAB is uitgevaardigd zonder dat ook een nationaal aanhoudingsbevel is uitgevaardigd dient aan het EAB geen uitvoering te worden gegeven.

(HvJ 1 juni 2016 – Zaak C-241/15 – Bob-Dogi)

Sub artikel 26

Artikel 26, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ, zoals gewijzigd bij kaderbesluit 2009/299/JBZ, moet in die zin worden uitgelegd dat maatregelen als een huisarrest van negen uur gedurende de nacht, gekoppeld aan toezicht op de betrokkene middels een elektronische enkelband, aan een verplichting om zich dagelijks of verscheidene keren per week op gezette tijden te melden op een politiebureau alsmede aan een verbod om documenten aan te vragen waarmee naar het buitenland kan worden gereisd, gelet op de aard, de duur, de gevolgen en de uitvoeringsmodaliteiten van al deze maatregelen in beginsel niet dermate dwingend zijn dat zij een vrijheidsbenemend effect zouden meebrengen dat vergelijkbaar is met dat wat voortvloeit uit gevangenzetting en dat zij aldus zouden moeten worden gekwalificeerd als „vrijheidsbeneming” (hechtenis) in de zin van die bepaling. Het staat evenwel aan de verwijzende rechter om dit na te gaan. (HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-294/16 PPU – JZ)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – KI Brussel – C-367/16 – Piotrowski – Europees aanhoudingsbevel (hierna: EAB) – overlevering – Kaderbesluit 2002/584/JBZ.

Verzoeker is een in 1993 geboren Poolse in België gedetineerde staatsburger die zonder vaste woon- of verblijfplaats in België verblijft. De Poolse rechtbank heeft – omwille van twee veroordelingen - met een EAB om zijn overlevering verzocht. Het OM stelt vast dat in het Belgisch recht de strafrechtelijke verantwoordelijkheid op 18 jaar is bepaald, maar dat die in bepaalde gevallen geregeld in de jeugdbeschermingswet, op 16 jaar kan worden gesteld.

Het OM wijst op een “volkomen rechtsonduidelijkheid” met betrekking tot de interpretatie van artikel 4, 3° EAB-wet. Uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie (arresten van 6.2.2013 (P.13.0172.F), 11.6.2013 (P.13.0780.N) en 11.5.2016 (P.16.0545.F) blijkt niet duidelijk of er nu een beoordeling *in concreto* of *in abstracto* dient te gebeuren. Daarop heeft het KI het Hof van Justitie bevestigd.

Handelsrecht, Financieel en Economisch Recht

Verordening 207/2009 van 26 februari 2009 inzake het Gemeenschapsmerk

Sub artikel 9

Artikel 9, lid 3, tweede zin, van verordening nr. 207/2009 staat eraan in de weg dat een houder van een Uniemerk een schadevergoeding kan eisen wegens handelingen van derden van vóór de publicatie van een merkaanvraag. Met betrekking tot handelingen van derden die zijn gepleegd in de periode na de publicatie van de betrokken merkaanvraag, maar vóór de publicatie van de inschrijving ervan, omvat het in deze bepaling vermelde begrip „redelijke vergoeding” de terugvordering van de winsten die daadwerkelijk door derden zijn ontleend aan het gebruik van dit merk in die periode. Dit begrip „redelijke vergoeding” sluit daarentegen de compensatie van de uitgebreidere schade uit die de houder van het merk eventueel heeft geleden, met inbegrip van, in het voorkomende geval, de immateriële schade. (HvJ 22 juni 2016 – Zaak C-280/15 – Nikolajeva)

Richtlijn 2004/48/EG van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten

Sub artikel 11

1. Artikel 11, derde zin, van richtlijn 2004/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „tussenperso[on] wie[ns] diensten door derden worden gebruikt om inbreuk op

een intellectuele-eigendomsrecht te maken” in de zin van deze bepaling mede ziet op de huurder van markthallen die de verschillende in deze markthallen gelegen verkoopstands onderverhuurt aan marktkramers van wie sommigen hun standplaats gebruiken om nagemaakte merkproducten te verkopen.

2. Artikel 11, derde zin, van richtlijn 2004/48 moet aldus worden uitgelegd dat de voorwaarden die gelden voor het in deze bepaling bedoelde bevel dat wordt uitgevaardigd ten aanzien van een tussenpersoon die voor verkoopstands in markthallen verhuurdiensten verleent, dezelfde zijn als de voorwaarden die gelden voor bevelen die kunnen worden uitgevaardigd ten aanzien van tussenpersonen op een elektronische marktplaats, zoals die door het Hof zijn geformuleerd in het arrest van 12 juli 2011, L’Oréal e.a. (C- 324/09).

(HvJ 7 juli 2016 – Zaak C-494/15 – Tommy Hilfiger Licensing)

Sub artikel 14

Artikel 14 van richtlijn 2004/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale regeling, op grond waarvan de verliezende partij in de proceskosten van de in het gelijk gestelde partij wordt verwezen, die de rechter die deze verwijzing in de kosten moet uitspreken de mogelijkheid biedt om rekening te houden met de specifieke kenmerken van de bij hem aanhangige zaak en die een systeem van forfaitaire tarieven behelst voor vergoeding van de kosten voor de bijstand van een advocaat, mits die tarieven waarborgen dat de kosten die de verliezende partij moet dragen, redelijk zijn, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

Artikel 14 van deze richtlijn verzet zich echter tegen een nationale regeling met forfaitaire tarieven die, wegens te lage maximumbedragen, niet waarborgen dat minstens een significant en passend deel van de redelijke kosten van de in het gelijk gestelde partij door de verliezende partij wordt gedragen.

Artikel 14 van richtlijn 2004/48 verzet zich tegen nationale voorschriften op grond waarvan de kosten van een technisch raadgever slechts worden vergoed in geval van een fout van de verliezende partij, voor zover die kosten rechtstreeks en nauw verbonden zijn met een vordering in rechte die ertoe strekt de eerbiediging van een intellectuele-eigendomsrecht te waarborgen.

(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-57/15 – United Video Properties - prejudiciële vraag gesteld door het Hof van Beroep Antwerpen)

Verordening 6/2002 van 12 december 2001 betreffende gemeenschapsmodellen

Sub artikelen 32 en 33

Artikel 32, lid 3, van verordening nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat de licentiehouders in het kader van een door hem overeenkomstig deze bepaling ingestelde vordering wegens inbreuk op een gemeenschapsmodel vergoeding van zijn eigen schade kan vorderen.

Artikel 33, lid 2, eerste volzin, van verordening nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat de licentiehouders een vordering kan instellen wegens inbreuk op het ingeschreven gemeenschapsmodel waarop de licentie betrekking heeft, hoewel deze licentie niet in het register van gemeenschapsmodellen is ingeschreven.

(HvJ 22 juni 2016 – Zaak C-419/15 – Thomas Philipps)

Verordening 2100/94 van 27 juli 1994 Communautair kwekersrecht

Sub artikel 94

1. Artikel 94 van verordening 2100/94 moet aldus worden uitgelegd dat het recht op vergoeding dat dit artikel toekent aan de houder van een kwekersrecht waarop inbreuk is gemaakt, alle door deze laatste geleden schade dekt, maar dat dit artikel niet kan dienen als grondslag voor het opleggen van een forfaitaire toeslag wegens inbreuk noch specifiek voor de afstand van de winsten en voordelen die de inbreukmaker heeft behaald. Het begrip „passende vergoeding” in artikel 94, lid 1, van verordening nr. 2100/94 moet in die zin worden uitgelegd dat het, naast betaling van de vergoeding die voor het produceren onder licentie gebruikelijk is, alle schade dekt die nauw verband houdt met het niet-betalen van deze vergoeding, waartoe met name de betaling van vertragsrente kan behoren.

2. Artikel 94, lid 2, van verordening nr. 2100/94 moet in die zin worden uitgelegd dat het bedrag van de in die bepaling bedoelde schade moet worden bepaald aan de hand van de concrete elementen die dienaangaande worden aangedragen door de houder van het kwekersrecht waarop inbreuk is gemaakt, en desnoods forfaitair indien die elementen niet kwantificeerbaar zijn.

Deze bepaling staat niet eraan in de weg dat de kosten gemaakt in het kader van een procedure in kort geding die niet tot een gunstig resultaat heeft geleid, niet in aanmerking worden genomen bij de begroting van deze schade, en staat evenmin eraan in de weg dat in het kader van de bodemprocedure gemaakte buitengerechtigde kosten niet in aanmerking worden genomen. Het buiten beschouwing laten van deze kosten is echter afhankelijk van de voorwaarde dat het bedrag dat naar verwachting als gerechtskosten aan het slachtoffer van de inbreuk kan worden toegekend, niet van dien aard is dat het deze laatste ervan kan weerhouden zijn rechten in rechte geldend te maken, gelet op de buitengerechtigde kosten die te zijnen laste blijven en op het nut daarvan voor de primaire vordering tot schadevergoeding.

(HvJ 9 juni 2016 – Zaak C-481/14 – Hansson)

Richtlijn 93/13/EEG van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten

Sub artikel 7

- Artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG verzet zich tegen een nationale procesregeling, die in een insolventieprocedure de rechter bij wie die procedure aanhangig is, niet toestaat ambtshalve te onderzoeken of contractuele bedingen waaruit in die procedure aangemelde vorderingen voortvloeien, oneerlijk zijn, ook al beschikt die rechter over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, en die voorts die rechter alleen toestaat niet door een zekerheid gedekte vorderingen te onderzoeken, en alleen wegens een beperkt aantal grieven inzake de verjaring of het tenietgaan van die vorderingen. Bij de beoordeling of de schadevergoeding die wordt opgelegd aan de consument die zijn verbintenissen niet nakomt, onevenredig hoog is in de zin van punt 1, onder e), van de bijlage bij richtlijn 93/13/EEG, moet worden nagegaan wat de cumulatieve werking is van alle desbetreffende bedingen van de betrokken overeenkomst, ongeacht of de schuldeiser daadwerkelijk de volledige nakoming van al die bedingen nastreeft, en dat het in voorkomend geval aan de nationale rechter staat om krachtens artikel 6, lid 1, van die richtlijn alle consequenties te trekken die voortvloeien uit de vaststelling dat bepaalde bedingen oneerlijk zijn, en alle bedingen waarvan is erkend dat zij oneerlijk zijn, buiten toepassing te laten opdat de consument door die bedingen niet is gebonden.
- (HvJ 21 april 2016 – Zaak C-377/14 – Radlinger en Radlingerová)

Sub artikel 3

- Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, moet aldus worden uitgelegd dat een beding in de algemene verkoopvoorwaarden van een verkoper waarover niet afzonderlijk is onderhandeld en volgens hetwelk het recht van de lidstaat van de vestiging van deze verkoper de via elektronische handel met een consument gesloten overeenkomst beheerst, oneerlijk is voor zover het deze consument misleidt door bij hem de indruk te wekken dat enkel het recht van deze lidstaat op de overeenkomst van toepassing is, zonder hem in te lichten over het feit dat hij eveneens op grond van artikel 6, lid 2, van verordening nr. 593/2008 recht heeft op de bescherming die hij geniet op grond van de dwingende bepalingen van het recht dat van toepassing zou zijn bij gebreke van dit beding, waarbij het aan de nationale rechter is om dit in het licht van alle relevante omstandigheden te verifiëren.
(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-191/15 – Verein für Konsumenteninformation)

Schending EU-recht

- Een lidstaat kan slechts aansprakelijk worden gesteld voor schade die particulieren lijden ten gevolge van het feit dat een beslissing van een nationale rechterlijke instantie het Unierecht schendt, wanneer die beslissing is geweest door een rechterlijke instantie van die lidstaat die uitspraak doet in laatste aanleg. Het staat aan de verwijzende rechter na te gaan of dat in het hoofdgeding het geval is. Zo ja, dan kan een beslissing van die in laatste aanleg rechtsprekende nationale rechterlijke instantie slechts een voldoende gekwalificeerde schending van het Unierecht opleveren, die tot die aansprakelijkheid kan leiden, wanneer de rechterlijke instantie in kwestie met die beslissing kennelijk is voorbijgegaan aan het toepasselijk recht of wanneer zij die schending begaat hoewel dienaangaande vaste rechtspraak van het Hof bestaat.
Een nationale rechterlijke instantie die, vóór het arrest van 4 juni 2009, Pannon GSM C- 243/08, in het kader van een procedure tot gedwongen tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis houdende toewijzing van een verzoek om veroordeling tot betaling van schuldvorderingen uit hoofde van een contractueel beding dat als oneerlijk moet worden aangemerkt in de zin van richtlijn 93/13/EEG, heeft nagelaten ambtshalve te beoordelen of dat beding oneerlijk was, hoewel zij beschikte over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, kan niet worden geacht kennelijk te zijn voorbijgegaan aan de desbetreffende rechtspraak van het Hof en zich bijgevolg schuldig te hebben gemaakt aan een voldoende gekwalificeerde schending van het Unierecht.
(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-168/15 – Tomášová)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Vrederegerecht Antwerpen – C-147/16 – Karel de Grote Hogeschool - Katholieke Hogeschool Antwerpen – Richtlijn 93/13/EEG

Verzoekster is een onderwijsinstelling. Zij heeft een geschil met een leerling (verweerster) over de betaling van het inschrijfgeld plus een bijdrage voor een studiereis. Verweerster kon het bedrag niet in één keer betalen; zij krijgt een betalingsregeling maar blijft, ook na aanmaning door verzoekster, in gebreke. In het renteloos afbetalingsplan is een boetebeding opgenomen van 10% per jaar over de uitstaande schuld en nog eens 10% daarvan voor de invorderingskosten. Bij verstektussenvonnis wordt de hoofdsom toegekend maar de beslissing over het bedrag aan rente en invorderingskosten wordt aangehouden omdat de rechter twijfelt aan de verenigbaarheid van de Belgische regeling met EU-recht. De verwijzende rechter vraagt zich met name af of hij bij verstek ambtshalve mag onderzoeken of de overeenkomst tussen partijen onder het toepassingsgebied van de nationale regelgeving (implementatie van Richtlijn 93/13) valt, aangezien volgens Belgisch recht dat alleen is toegestaan indien de regelgeving van openbare orde is, en dat is naar Belgisch recht niet met zekerheid vastgesteld.

Het Hof van Justitie heeft weliswaar vastgesteld dat wanneer een overeenkomst onder het toepassingsgebied van de richtlijn valt de rechter ambtshalve moet onderzoeken of de overeenkomst eerlijk is, maar daarmee niet geoordeeld dat ambtshalve toetsing ook moet als nationale regels stellen dat de rechter enkel bevoegd is om ambtshalve na te gaan of de vordering in strijd is met de openbare orde. Daarnaast moet hij de vraag beantwoorden of verzoekster een 'onderneming' is in de zin van het EU-recht, aangezien dit op grond van de Belgische regelgeving niet het geval is. Ten slotte komt bij hem de vraag op of het Belgische recht strijdt met de richtlijn door de regelgeving op onrechtmatige bedingen te beperken tot overeenkomsten tussen consumenten en ondernemingen. In de Belgische wet is in 2010 de term 'verkoper' vervangen door 'onderneming'. In de richtlijn wordt wel gesproken van 'verkopers', zodat de richtlijn op de overeenkomst tussen verzoekster en verweerster van toepassing is.⁴

Richtlijn 2008/48/EG van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten

Sub artikel 10

Artikel 10, lid 2, van richtlijn 2008/48/EG verplicht een nationale rechter bij wie een geding aanhangig is over vorderingen die voortvloeien uit een kredietovereenkomst in de zin van die richtlijn, om ambtshalve te onderzoeken of de in die bepaling bedoelde informatieplicht is nagekomen en de consequenties te trekken die naar nationaal recht uit niet nakoming van die plicht voortvloeien, mits de sancties voldoen aan de eisen van artikel 23 van die richtlijn.

De artikelen 3, onder l), en 10, lid 2, van richtlijn 2008/48 en punt I van bijlage I bij die richtlijn moeten aldus worden uitgelegd dat het totale kredietbedrag en het bedrag van de kredietopneming alle aan de consument beschikbaar gestelde bedragen omvatten. Hieronder vallen derhalve niet de bedragen die door de kredietgever worden bestemd voor de betaling van de aan het betrokken krediet verbonden kosten en die niet daadwerkelijk worden uitbetaald aan die consument.

(HvJ 21 april 2016 – Zaak C 377/14 – Radlinger en Radlingerová)

Artikel 101 VWEU

Sub schadevergoedingsvordering wegens inbreuk op het mededingingsrecht

Een onderneming kan in beginsel slechts aansprakelijk worden gesteld voor een onderling afgestemde feitelijke gedraging ten gevolge van de handelingen van een onafhankelijke dienstverrichter die voor haar diensten verricht, indien aan een van de volgende voorwaarden is voldaan:

- de dienstverrichter werkte in werkelijkheid onder het gezag of toezicht van de betrokken onderneming, of
- die onderneming was op de hoogte van de mededingingsversturende doelstellingen van haar concurrenten en de dienstverrichter en heeft met haar eigen gedrag willen bijdragen aan de verwezenlijking daarvan, of
- die onderneming kon de mededingingsversturende handelingen van haar concurrenten en de dienstverrichter redelijkerwijs voorzien en was bereid het risico ervan te aanvaarden.

(HvJ 21 juli 2016 – Zaak C-542/14 – VM Remonts)

---

⁴ Samenvatting uit Rechtspraak Europa, nr 5

Richtlijn 86/653/EEG van 18 december 1986 – Zelfstandige handelsagenten, coördinatie wetgeving Lid-Staten

Sub artikel 17

Artikel 17, lid 2, onder a), eerste streepje, van richtlijn 86/653/EEG van 18 december 1986 inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten moet aldus worden uitgelegd dat de klanten die een handelsagent heeft aangebracht voor goederen waarvan de verkoop hem is toevertrouwd door de principaal, zijn aan te merken als nieuwe klanten in de zin van die bepaling, ook al deden die klanten met betrekking tot andere goederen reeds zaken met die principaal, wanneer het voor de verkoop van de eerste goederen door die handelsagent noodzakelijk was om een specifieke zakelijke relatie aan te gaan, hetgeen ter beoordeling staat van de verwijzende rechter.

(HvJ 7 april 2016 – Zaak C-315/14 – Marchon Germany)

Verordening 261/2004 van 11 februari 2004 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels inzake compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten

Sub artikel 10

De artikelen 10, lid 2, juncto 2, onder f), van verordening (EG) nr. 261/2004 moeten aldus worden uitgelegd dat, ingeval een passagier op een vlucht in een lagere klasse is geplaatst, de prijs die in aanmerking moet worden genomen om de aan de betrokken passagier verschuldigde terugbetaling vast te stellen, de prijs is van de vlucht waarop hij in een lagere klasse is geplaatst, tenzij een dergelijke prijs niet is vermeld op het ticket dat hem recht geeft op vervoer op die vlucht, in welk geval moet worden uitgegaan van het gedeelte van de ticketprijs dat overeenkomt met het quotiënt van de afstand van die vlucht en de totale afstand van het vervoer waarop de passagier recht heeft.

Artikel 10, lid 2, van verordening nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat de ticketprijs die in aanvulling moet worden genomen om de aan de passagier verschuldigde terugbetaling vast te stellen, ingeval deze op een vlucht in een lagere klasse is geplaatst, uitsluitend overeenkomt met de prijs van die vlucht zelf, exclusief de belastingen en heffingen die op het ticket staan vermeld, mits de opeisbaarheid en het bedrag ervan niet afhankelijk zijn van de klasse waarvoor dat ticket is gekocht.

(HvJ 22 juni 2016 – Zaak C-255/15 – Mennens)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hof van beroep Bergen – C-133/16 – Ferenschild – Richtlijn 1999/44/EG

Verzoeker koopt bij JPC Motor (verweerster) een tweedehands auto. Inschrijving wordt geweigerd omdat de auto in het Schengen informatiesysteem (SIS) als gestolen gesignaleerd staat. Hij stelt de verweerder aansprakelijk en eist terugname en terugbetaling van de koopprijs. Volgens de verweerder is de herkomst van het voertuig volkomen rechtmatig. Uiteindelijk wordt het voertuig ingeschreven. Verzoeker stelt verweerder alsnog in gebreke voor kosten huurauto en andere administratieve kosten die zijn gemaakt tussen moment van aankoop en inschrijving.

De verwijzende rechter stelt vast dat de partijen niet betwisten dat de garantietermijn voor het voertuig conform Belgische regelgeving contractueel op één jaar vanaf levering is gesteld en dat de verjaringstermijn voor tweedehandsgoederen één jaar is, te rekenen vanaf de dag waarop de consument het gebrek constateert, zonder dat die termijn vóór het einde van de garantietermijn mag verstrijken. De dagvaarding dateert van 12-03-2012, meer dan één jaar

na levering/vaststelling gebrek en verhelping. Nu de garantietermijn contractueel op één jaar is gesteld, rijst de vraag of de verjaringstermijn van één jaar moet worden verlengd tot aan het verstrijken van de voorziene termijn van twee jaar, wanneer die termijn precies tot één jaar is herleid.

Over deze kwestie is gedurende de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel gedebatteerd, en ook de rechtsleer heeft zich erover gebogen. Staat artikel [5, lid 1,] juncto artikel [7, lid 1, tweede alinea], van richtlijn 1999/44/EG in de weg aan een bepaling van nationaal recht die aldus wordt uitgelegd dat zij voor tweedehandsgoederen toestaat dat de verjaringstermijn van de vordering van de consument verstrijkt vóór het einde van de termijn van twee jaar te rekenen vanaf de levering van het niet-conforme goed wanneer de verkoper en de consument een garantietermijn van minder dan twee jaar zijn overeengekomen?⁵

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hof van beroep Brussel – C-253/16 – Flibtravel International ea. - Vragen over oneerlijke handelspraktijken van taxibusjes naar het vliegveld – Artikel 96 VWEU

Moet artikel 96, lid 1, VWEU aldus worden uitgelegd dat het van toepassing kan zijn op prijzen en voorwaarden die door een lidstaat zijn opgelegd aan de exploitanten van taxidiensten wanneer (a) tijdens de betrokken taxiriten slechts uitzonderlijk de nationale grenzen worden overschreden, (b) een belangrijk deel van de klanten van de betrokken taxi's bestaat uit staatsburgers van de Europese Unie of personen die in de Europese Unie verblijven, en die geen staatsburger van de betrokken lidstaat zijn of personen zijn in de betrokken lidstaat verblijven en (c) in de concrete omstandigheden van de zaak, de betrokken taxiriten voor de passagier vaak slechts een etappe zijn in een langere reis waarvan het vertrekpunt of de eindbestemming in een ander land van de Unie dan de betrokken lidstaat ligt?

Moet artikel 96, lid 1, VWEU aldus worden uitgelegd dat het van toepassing kan zijn op exploitatievoorwaarden die niet de tariefvoorwaarden en de voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning voor het verrichten van de betrokken vervoersactiviteit zijn, zoals in de onderhavige zaak een verbod voor de exploitanten van taxi's om individuele plaatsen in plaats van het hele voertuig ter beschikking te stellen en een verbod voor die exploitanten om zelf de bestemming van een aan de klant aangeboden rit te bepalen, wat erop neer komt dat deze exploitanten wordt belet klanten met dezelfde bestemming te groeperen?

Moet artikel 96, lid 1, VWEU aldus worden uitgelegd dat het, behoudens machtiging van de Commissie, maatregelen van hetzelfde soort als de in de tweede vraag bedoelde maatregelen verbiedt (a) die, naast andere doelstellingen, algemeen tot doel hebben, de exploitanten van taxi's te beschermen tegen de concurrentie van bedrijven die voertuigen met chauffeur verhuren, en (b) die in de concrete omstandigheden van de zaak specifiek tot gevolg hebben dat exploitanten van bussen tegen de concurrentie van exploitanten van taxi's worden beschermd?

Moet artikel 96, lid 1, VWEU aldus worden uitgelegd dat het, behoudens machtiging van de Commissie, een maatregel verbiedt die de exploitanten van taxi's verbiedt klanten te ronselen, wanneer die maatregel in de concrete omstandigheden van de zaak tot gevolg heeft dat hun mogelijkheden voor het verwerven van klanten van een concurrerende busdienst worden beperkt?

Sociaal recht

Richtlijn 2006/54/EG van 5 juli 2006 betreffende de toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep

---

⁵ Samenvatting uit Rechtspraak Europa, nr 5

Sub artikel 14

Artikel 3, lid 1, onder a), van richtlijn 2000/78/EG van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep, en artikel 14, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/54/EG, moeten aldus worden uitgelegd dat een situatie waarin een persoon die door te solliciteren naar een plaats niet beoogt deze plaats te krijgen, maar alleen de formele status van sollicitant, met als enige doel een schadevergoeding te vorderen, niet valt onder het begrip „toegang tot arbeid in loondienst en tot een beroep” in de zin van deze bepalingen en, indien sprake is van de op grond van het Unierecht vereiste elementen, als rechtsmisbruik kan worden aangemerkt.

(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-423/15 – Kratzer)

Artikel 37 van het koninklijk besluit van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering

Artikel 67, lid 3, van verordening (EEG) nr. 1408/71, moet aldus worden uitgelegd dat het zich er niet tegen verzet dat een lidstaat weigert tijdvakken van arbeid samen te tellen, wat nodig is voor de verwerving van het recht op een werkloosheidsuitkering ter aanvulling van inkomsten uit deeltijdarbeid, wanneer deze deeltijdarbeid niet is voorafgegaan door tijdvakken van verzekering of van arbeid in deze lidstaat.

(HvJ 7 april 2016 – Zaak C-284/15 – ONEm en M- Het betreft een verzoek van het Arbeidshof te Brussel in een tweetal gedingen, over de uitbetaling van de werkloosheidsuitkering en van de inkomensgarantie-uitkering).

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 28 april 2016 – gevoegde zaken C-168/16 en C-169/16 – Nogueira e.a. – Vragen over bevoegde rechter voor luchtvaart(boord)personeel – Verordening 44/2001 – Verordening 593/2008 – Verordening 3922/91

Het gaat in beide zaken om verzoekers van Belgische, Spaanse en Portugese nationaliteit die een arbeidsovereenkomst hebben met verweerster Crewlink, een onderneming gespecialiseerd in rekruteren en opleiden van luchtvaart(boord)personeel, met name voor Ryanair. Omdat de vliegtuigen van Ryanair in Ierland geregistreerd zijn, is in de contracten opgenomen dat de werknemers hun werk uitvoeren in Ierland, dat de Ierse rechter bevoegd is, en dat de werknemers als standplaats België hebben. Crewlink heeft het recht de werknemers elders te plaatsen en de werknemers zijn verplicht op maximaal een uur van de standplaats te wonen. Verzoekers hebben in 2011 ontslag genomen of gekregen.

Zij dagen Crewlink voor de rechtbank te Charleroi in verband met nog openstaande (salaris)vorderingen. De verwijzende rechter oordeelt dat op grond van Verordening 44/2001 eerst moet worden bepaald op welk grondgebied werknemers gewoonlijk werken. Het Hof van Justitie heeft voor het bepalen van de ‘plaats waar de arbeid gewoonlijk wordt verricht’ criteria ontwikkeld. Volgens het Verdrag van Rome en de Rome I-Vo. staat het partijen in beginsel vrij om het recht te kiezen dat op een arbeidsovereenkomst van toepassing is zolang die keuze er maar niet toe leidt dat de werknemer bescherming verliest die hij op grond van (dwingende) bepalingen zou hebben genoten. Ook een ‘nauwe’ band met een land is van groot belang voor het bepalen van de ‘gewoonlijke’ arbeidsplaats (C-64/12). Voor luchtvaartpersoneel geeft dit echter de nodige problemen aangezien zij hun werk doen boven verschillende staten. In onderhavige zaak is voor verzoekers de luchthaven Charleroi de thuisbasis. Dat is de plaats van waaruit verzoekers vliegen, stand by zijn voor vluchten,

opleidingen volgen en testen afleggen. Partijen baseren zich op artikel 19 van Verordening 44/2001, maar trekken daaruit verschillende conclusies.⁶

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hof van Cassatie – C-359/16 – Altun e.a. – Verordening 883/2004.

Tegen de verzoekers is door de Belgische autoriteiten een procedure gestart wegens vermeende strijd met de wet door tewerkstelling (langer dan drie maanden) van buitenlandse onderdanen zonder dat daarvoor een vergunning is afgegeven en zonder dat aangifte van tewerkstelling is gedaan. Verzoekster is een in België gevestigd bouwbedrijf. Zij heeft in België nauwelijks personeel in dienst maar maakt gebruik van diensten van Bulgaarse bedrijven. Dit is niet opgegeven zodat geen premieafdrachten plaatsvonden. Verzoekers hebben aangegeven dat de werknemers in het bezit zijn van detacheringsformulier E101 (nu A1).

De verwijzende rechter (Hof van Cassatie) haalt het arrest C-2/05 aan waarin het Hof van Justitie oordeelde dat de ontvangende lidstaat niet bevoegd is de geldigheid van een detacheringsverklaring na te gaan voor wat betreft de staving van feiten op grond waarvan de verklaring is afgegeven. Aangezien naar oordeel van de appelrechter de verklaringen op frauduleuze wijze zijn verkregen en verzoekers voordeel hebben ontvangen dat zij zonder deze constructie niet zouden hebben verkregen, vraagt de verwijzende rechter zich in het licht van het algemeen rechtsbeginsel *fraus omnia corrumpit* af of dat oordeel ertoe mag leiden de verklaring van de andere lidstaat naast zich neer te leggen.⁷

Fiscaal recht

Artikel 161 van het Wetboek der successierechten

De artikelen 2, 4, 10 en 11 van richtlijn 69/335/EEG verzetten zich niet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die voorziet in een jaarlijkse taks op collectieve beleggingsinstellingen, op grond waarvan collectieve beleggingsinstellingen naar buitenlands recht die in die lidstaat rechten van deelneming plaatsen, aan deze taks zijn onderworpen.

Richtlijn 85/611/EEG eventueel gelezen in samenhang met artikel 10 EG en artikel 293, tweede streepje, EG, verzet zich niet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die voorziet in een jaarlijkse taks op collectieve beleggingsinstellingen, op grond waarvan collectieve beleggingsinstellingen naar buitenlands recht die in die lidstaat rechten van deelneming plaatsen, aan deze taks zijn onderworpen, mits die wettelijke regeling op niet-discriminerende wijze wordt toegepast.

Artikel 56 EG verzet zich niet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat die voorziet in een jaarlijkse taks op collectieve beleggingsinstellingen, op grond waarvan collectieve beleggingsinstellingen naar buitenlands recht die in die lidstaat rechten van deelneming plaatsen, aan deze taks zijn onderworpen.

Artikel 49 EG verzet zich tegen een nationale bepaling, zoals artikel 162, tweede alinea, van het Wetboek der successierechten, waarmee een lidstaat voorziet in een specifieke sanctie voor collectieve beleggingsinstellingen naar buitenlands recht, namelijk een rechterlijk verbod om nog langer rechten van deelneming in die lidstaat te plaatsen, wanneer zij niet voldoen aan hun verplichting om de voor de invordering van een taks op collectieve beleggingsinstellingen benodigde jaarlijkse aangifte in te dienen, of wanneer zij deze taks niet betalen.

(HvJ 26 mei 2016 – Zaak C-48/15 – NN (L) International)

⁶ Samenvatting uit Rechtspraak Europa, nr. 5

⁷ Samenvatting uit Rechtspraak Europa, nrs. 8-9

Artikel 265. - K.B. tot coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen

Richtlijn 92/12/EEG van 25 februari 1992 betreffende de algemene regeling voor accijnsproducten, het voorhanden hebben en het verkeer daarvan en de controles daarop, zoals gewijzigd bij richtlijn 92/108/EEG, gelezen in het licht van de algemene beginselen van het Unierecht, met name de beginselen van rechtszekerheid en evenredigheid, moet aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een nationale regeling, volgens welke met name de eigenaars van goederen die zich onder schorsing van accijns bevinden, hoofdelijk aansprakelijk kunnen worden verklaard voor de betaling van de financiële sancties op overtredingen die worden begaan tijdens het verkeer van die goederen, indien tussen hen en de overtreeders een contractuele band bestaat op grond waarvan deze laatsten voor hen als lasthebbers optreden – uit hoofde waarvan de erkende entrepouhouder hoofdelijk aansprakelijk wordt gesteld voor de betaling van die bedragen zonder dat hij zich van die aansprakelijkheid kan bevrijden door het bewijs te leveren dat hij op geen enkele wijze op de hoogte was van de handelingen van de overtreeders, en ook al was hij naar nationaal recht niet de eigenaar van die goederen op het ogenblik waarop de overtreding werd begaan, en bestond er tussen hem en de overtreeders geen contractuele band op grond waarvan zij optraden als zijn lasthebbers. (HvJ 2 juni 2016 – Zaak C-81/15 – Kapnoviomichania Karelia)

Artikel 285 WIB '92

De artikelen 63 VWEU en 65 VWEU, gelezen in samenhang met artikel 4 VEU, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet ertegen verzetten dat een lidstaat, het voordeel van een gunstige behandeling die voor een ingezeten aandeelhouder voortvloeit uit een bilateraal belastingverdrag tot het vermijden van dubbele belasting dat deze lidstaat met een derde land heeft gesloten, dat erin bestaat dat de in het derde land ingehouden bronbelasting onvoorwaardelijk wordt verrekend met de belasting die verschuldigd is in deze lidstaat, zijnde de woonstaat van de aandeelhouder, niet uitbreidt tot een ingezeten aandeelhouder die dividenden ontvangt uit een lidstaat waarmee diezelfde lidstaat, zijnde de woonstaat van de aandeelhouder, een bilateraal belastingverdrag tot het vermijden van dubbele belasting (*in casu*: de Overeenkomst tussen België en Polen tot het vermijden van dubbele belasting) heeft gesloten, volgens hetwelk een dergelijke verrekening slechts mogelijk is mits is voldaan aan naar nationaal recht geldende bijkomende voorwaarden.

(HvJ 30 juni 2016 – Zaak C-176/15 – Riskin en Timmermans)

Richtlijn 2006/112/EG van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van BTW

Sub art. 2 Richtlijn 77/388

Artikel 2, punt 1, van de Zesde richtlijn (77/388/EEG) moet aldus worden uitgelegd dat een openbare omroepactiviteit, die wordt gefinancierd door middel van een wettelijk opgelegde bijdrage betaald door eigenaars of bezitters van een radiotoestel en die wordt uitgeoefend door een bij de wet opgerichte omroeporganisatie, geen dienst „onder bezwarende titel” is in de zin van die bepaling, en dus niet binnen de werkingssfeer van die richtlijn valt.

(HvJ 22 juni 2016 – Zaak C-11/15 – Český rozhlas)

Sub artikel 2 en 9 Richtlijn 2006/112

- Een gemeente die leerlingenvervoer organiseert is geen belastingplichtige in de zin van de Btw-richtlijn. Leerlingenvervoer door een gemeente is geen economische activiteit. De door de busmaatschappij bij de gemeente in rekening gebrachte btw, mag door de gemeente dus niet worden afgetrokken. (artikel 1)
(HvJ 12 mei 2016 – Zaak C-520/14 – Gemeente Borsele)
- Artikel 9, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de exploitatie van cultuurtechnische bouwwerken door een handelsvennootschap zonder winst oogmerk, een economische activiteit is, hoewel slechts bijkomstig op commerciële wijze uitgeoefend, ook de bouwwerken grotendeels met staatssteun zijn gefinancierd en de exploitatie slechts inkomsten uit een geringe vergoeding voortbrengt.
(HvJ 2 juni 2016 – Zaak C-263/15 – Lajvér)

Sub artikel 24 Richtlijn 2006/112

Artikel 24 van de richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat de exploitatie bestaat in de verrichting van diensten onder bezwarende titel, mits de geringe vergoeding de tegenwaarde voor de verrichte dienst vormt en niettegenstaande dat met deze diensten uitvoering wordt gegeven aan bij wet opgelegde verplichtingen.
(HvJ 2 juni 2016 – Zaak C-263/15 – Lajvér)

Sub artikel 13 Richtlijn 2006/112

Artikel 13 van richtlijn 2006/112/EG, moet aldus worden uitgelegd dat de belastingplichtige in omstandigheden zoals die van het hoofdgeding, waarin deze een gebouw heeft laten bouwen en tegen een beneden de bouwkosten liggende prijs heeft verkocht, recht heeft op volledige aftrek van de voor de bouw van dat gebouw betaalde btw, en niet slechts op gedeeltelijke aftrek van die belasting naar evenredigheid van de gedeelten van dat gebouw die de verkrijger voor economische activiteiten gebruikt. Het feit dat de verkrijger een gedeelte van het betrokken gebouw om niet aan een derde in gebruik geeft, is in dit verband zonder betekenis.
(HvJ 22 juni 2016 – Zaak C-267/15 – Gemeente Woerden)

Sub artikel 18 Richtlijn 2006/112

Artikel 18, onder c), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een belastingplichtige zijn belastbare economische activiteit beëindigt, het onder zich hebben van goederen door deze belastingplichtige, ingeval bij de verwerving van die goederen recht op aftrek van de btw is ontstaan, kan worden gelijkgesteld met een levering van goederen onder bezwarende titel en worden onderworpen aan de btw, indien de in artikel 187 van richtlijn 2006/112, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/162, bedoelde herzieningsperiode is verstreken.
(HvJ 16 juni 2016 – Zaak C-229/15 – Mateusiak)

Sub artikel 7 Richtlijn 77/388 en artikel 61 Richtlijn 2006/112

Artikel 7, lid 3 van richtlijn 77/388/EEG en artikel 61 van richtlijn 2006/112 moeten in die zin worden uitgelegd dat over goederen die als niet communautaire goederen zijn wederuitgevoerd, geen btw verschuldigd is wanneer deze goederen niet aan de in deze bepaling bedoelde douaneregelingen zijn onttrokken op het ogenblik van hun wederuitvoer, maar aan deze regelingen zijn onttrokken vanwege deze wederuitvoer, zelfs indien uitsluitend op grondslag van artikel 204 van verordening (EEG) nr. 2913/92 een douaneschuld is ontstaan.

(HvJ 2 juni 2016 – Gevoegde zaken C-226/14 en C-228/14 – Eurogate Distribution en DHL Hub Leipzig)

Sub artikel 11 Richtlijn 77/388 en artikel 74 Richtlijn 2006/112

Artikel 11, A, lid 1, onder b), van de Zesde richtlijn (77/388/EEG) en artikel 74 van verordening 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat de waarde van een zakelijk recht dat de rechthebbende de bevoegdheid geeft om een onroerend goed te gebruiken, alsmede de kosten van afbouw van een kantoorgebouw dat op het betrokken perceel grond is opgetrokken, kunnen worden begrepen in de maatstaf van heffing van een levering, in de zin van artikel 5, lid 7, onder a), van deze richtlijn, zoals gewijzigd, wanneer de belastingplichtige de btw waarde over deze waarde en deze kosten reeds heeft voldaan maar ook onmiddellijk en volledig in aftrek heeft gebracht.

In een situatie waarin een perceel grond en een op dat perceel in aanbouw zijnde gebouw zijn verkregen met de vestiging van een zakelijk recht dat de rechthebbende de bevoegdheid geeft om deze onroerende goederen te gebruiken, moet artikel 11, A, lid 1, onder b), van de Zesde richtlijn (77/388), zoals gewijzigd bij richtlijn 95/7, aldus worden uitgelegd dat de waarde van dat zakelijk recht die moet worden begrepen in de maatstaf van heffing van een levering, in de zin van artikel 5, lid 7, onder a), van deze richtlijn, overeenstemt met de waarde van de jaarlijks als tegenprestatie te betalen bedragen, gedurende de resterende looptijd van de erfpachtovereenkomst waarmee dat zakelijk recht is gevestigd, gecorrigeerd of gekapitaliseerd volgens dezelfde methode als voor de bepaling van de waarde van vestiging van het erfpachtrecht.

(HvJ 28 april 2016 – Zaak C-128/14 – Het Oudeland Beheer)

Sub artikel 132 Richtlijn 2006/112

Artikel 132, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat diensten van advocaten ten behoeve van rechtzoekenden die rechtsbijstand genieten in het kader van een nationaal stelsel van rechtsbijstand niet zijn vrijgesteld van de btw.

(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-543/14 – Ordre des barreaux francophones en germanophone)

Sub artikel 135 Richtlijn 2006/112

Artikel 135, lid 1, onder d), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de vrijstelling van btw voor handelingen betreffende betalingen en overmakingen in die bepaling niet van toepassing is op een dienst bestaande in de „verwerking van debet- of kredietkaartbetalingen”, die worden verleend door een belastingplichtige dienstverrichter wanneer een persoon via die dienstverrichter – die handelt in naam en voor rekening van een andere entiteit – een bioscoopkaartje koopt en dat kaartje betaalt met een debet- of kredietkaart.

(HvJ 26 mei 2016 – Zaak C-607/14 – Bookit)

Sub artikel 17 en 20 Richtlijn 77/388 en artikel 173 Richtlijn 2006/112

1. Artikel 17, lid 5, van de Zesde richtlijn (77/388/EEG) en artikel 173 van richtlijn 2006/112, moet aldus worden uitgelegd dat, in het geval dat een gebouw in een later stadium wordt gebruikt voor de verrichting van bepaalde handelingen die recht op aftrek geven en andere die geen recht op aftrek geven, de lidstaten niet verplicht zijn te bepalen dat de goederen en de diensten die in een eerder stadium zijn gebruikt voor de oprichting, de aanschaffing, het gebruik, de instandhouding of het onderhoud van dit gebouw, in eerste instantie voor deze verschillende handelingen worden bestemd, wanneer een dergelijke bestemming moeilijk

uitvoerbaar is, zodat, in tweede instantie, alleen het recht op aftrek dat moet worden toegekend over die goederen en diensten die worden gebruikt voor zowel handelingen die recht op aftrek geven als andere die hierop geen recht geven, wordt vastgesteld door toepassing van een verdeelsleutel volgens de omzet of, op voorwaarde dat deze methode waarborgt dat het pro rata van de aftrek nauwkeuriger wordt vastgesteld, volgens de oppervlakte.

2. Artikel 20 van de Zesde richtlijn (77/388), zoals gewijzigd bij richtlijn 95/7, moet aldus worden uitgelegd dat het vereist dat de btw die is afgetrokken ter zake van goederen of diensten die onder artikel 17, lid 5, van die richtlijn vallen, wordt herzien naar aanleiding van de vaststelling, in de loop van het in aanmerking genomen herzieningstijdvak, van een verdeelsleutel van deze belasting die wordt gebruikt ter berekening van deze aftrek, welke afwijkt van de methode voor de vaststelling van het recht op aftrek die in dezelfde richtlijn is bedoeld.

(HvJ 9 juni 2016 – Zaak C-332/14 – Wolfgang und Dr. Wilfried Rey Grundstücksgemeinschaft GbR)

Verordening 2454/93/EG van 2 juli 1993 – Uitvoering van Communautair douanewetboek

Artikel 555, lid 1, onder a), van verordening (EEG) nr. 2454/93 moet aldus worden uitgelegd dat onder bezwarende titel uitgevoerde opleidingsvluchten met een helikopter, aan boord waarvan zich een leerling-piloot en een vlieginstruuteur bevinden, niet moeten worden aangemerkt als gebruik voor bedrijfsdoeleinden van een vervoermiddel in de zin van die bepaling.

(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-80/15 – Robert Fuchs)

Art. 6 Wet betreffende de algemene regeling inzake accijnzen

Artikel 7, lid 2, van richtlijn 2008/118/EG moet aldus worden uitgelegd dat de verkoop van een accijnsgoed dat een erkende entrepouder in een belasting-entrepot voorhanden heeft, slechts de uitslag tot verbruik van dat goed meebrengt op het tijdstip waarop dat goed dit belasting-entrepot fysiek verlaat.

(HvJ 2 juni 2016 – Zaak C-355/14 – Polihim-SS)

Staatsrecht en Bestuursrecht

Artikel 10 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen

De verplichting om grensoverschrijdende facturen op straffe van nietigheid uitsluitend in een bepaalde taal op te stellen is in strijd met het Unierecht. De partijen moeten de mogelijkheid hebben dergelijke facturen op te stellen in een andere taal die zij beheersen en die net als de verplichte taal authentiek is. Artikel 35 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een regeling van een gefedereerde eenheid van een lidstaat, zoals de Vlaamse Gemeenschap van het Koninkrijk België, die elke onderneming die haar exploitatiezetel op het grondgebied van deze eenheid heeft, de verplichting oplegt om voor alle vermeldingen op facturen betreffende grensoverschrijdende transacties uitsluitend de officiële taal van deze eenheid te

gebruiken, op straffe van door de rechter ambtshalve vast te stellen nietigheid van deze facturen.

(HvJ 21 juni 2016 – Zaak C-15/15 – New Valmar, prejudiciële vraag gesteld door de rechtbank van koophandel Gent)

Noot: Een Belgische vennootschap vordert van haar Italiaanse concessiehouder de betaling van een aantal openstaande facturen. Volgens de Italiaanse firma zijn deze facturen nietig vermits, behoudens de identiteits-, btw- en bankgegevens, alle vermeldingen met inbegrip van de algemene voorwaarden in het Italiaans waren opgesteld, wat in strijd is met de taalwetgeving. Deze bepaalt immers dat alle documenten afgegeven door ondernemingen met hun exploitatiezetel in Vlaanderen in het Nederlands, als enige authentieke taal, moeten worden opgesteld op straffe van door de rechter ambtshalve vast te stellen nietigheid.

Het Hof oordeelt dat deze taalregeling het vrije verkeer van goederen in de Europese Unie beperkt. Immers, door de marktdeelnemers de mogelijkheid te ontnemen voor hun facturen een taal te kiezen die zij beide beheersen, verhoogt deze regeling het risico op betwisting en niet-betaling van de facturen. Omgekeerd kan de ontvanger van een factuur de nietigheid van een factuur op deze louter formele grond inroepen, zelfs wanneer de factuur is opgesteld in een taal die hij begrijpt.

Richtlijn 2004/17/EG van 31 maart 2004 houdende coördinatie van de procedures voor het plaatsen van opdrachten in de sectoren water- en energievoorziening, vervoer en postdiensten

Het beginsel van gelijke behandeling van ondernemers in artikel 10 van richtlijn 2004/17/EG moet aldus worden uitgelegd dat een aanbestedende dienst dat beginsel niet schendt als hij toestaat dat een van de twee ondernemers die deel uitmaakten van een combinatie van ondernemingen die als zodanig was uitgenodigd een offerte in te dienen, in de plaats treedt van die combinatie na ontbinding ervan en in eigen naam deelneemt aan een procedure van gunning door onderhandelingen van een overheidsopdracht, mits vast komt te staan dat deze ondernemer zelfstandig voldoet aan de door die dienst omschreven voorwaarden en de concurrentiepositie van de andere inschrijvers er niet onder lijdt als deze ondernemer aan de procedure blijft deelnemen.

(HvJ 24 mei 2016 – Zaak C-396/14 – MT Højgaard en Züblin)

Artikel 115 KB 8 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de concessies voor openbare werken en artikel 53, lid 2, van richtlijn 2004/18/EG,

Artikel 53, lid 2, van richtlijn 2004/18/EG, gelezen in het licht van het gelijkheidsbeginsel en de daaruit voortvloeiende transparantieplichting, moet aldus worden uitgelegd dat de aanbestedende dienst, indien een opdracht voor het verrichten van diensten dient te worden gegund volgens het criterium van de vanuit het oogpunt van deze dienst economisch voordeligste inschrijving, niet gehouden is om de methode aan de hand waarvan hij de offertes in concreto zal beoordelen en rangschikken, in de aankondiging van de betrokken opdracht of het desbetreffende bestek ter kennis te brengen van de potentiële inschrijvers. Deze methode mag evenwel niet tot gevolg hebben dat de gunningscriteria en het relatieve gewicht ervan worden gewijzigd.

(HvJ 14 juli 2016 – Zaak C-6/15 – TNS Dimarso, prejudiciële beslissing vraag gesteld door de Raad van State)

Richtlijn 2004/18/EG van 31 maart 2004 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten

Sub artikel 1

1. Artikel 1, lid 2, onder a), van richtlijn 2004/18/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „overheidsopdracht” in de zin van deze richtlijn niet ziet op een systeem van afspraken als in het hoofdgeding, waarmee een openbare instelling voornemens is goederen op de markt aan te kopen door tijdens de gehele looptijd van dat systeem overeenkomsten te sluiten met iedere ondernemer die zich ertoe verbindt om de betrokken goederen te leveren tegen vooraf vastgestelde voorwaarden, waarbij de openbare instelling geen selectie onder de belangstellende ondernemers maakt en hun toestaat tot dat systeem toe te treden tijdens de gehele looptijd ervan.

2. Voor zover het voorwerp van een procedure voor toelating tot een systeem van afspraken als in het hoofdgeding een zeker grensoverschrijdend belang vertoont, moet deze procedure worden gevoerd en georganiseerd in overeenstemming met de fundamentele regels van het VWEU, in het bijzonder met de beginselen van non-discriminatie en gelijkheid van behandeling van ondernemers en met de daaruit voortvloeiende transparantieplichting.

(HvJ 2 juni 2016 - Zaak C-410/14 – Falk Pharma)

Sub artikel 2

- Een aanbestedende dienst kan in het bestek van een overheidsopdracht voor de uitvoering van werken niet bedingen dat de ondernemer aan wie de opdracht wordt gegund, een bepaald percentage van de onder de opdracht vallende werken met eigen middelen uitvoert. De omstandigheid dat een aanbestedende dienst voor een project dat mede met financiële steun van de Unie wordt verwezenlijkt, in strijd met richtlijn 2004/18 heeft bedongen dat de ondernemer aan wie de opdracht wordt gegund ten minste 25 % van de werken met eigen middelen uitvoert, levert een “onregelmatigheid” in de zin van dat artikel 2, punt 7, op die een financiële correctie uit hoofde van dat artikel 98 rechtvaardigt, voor zover niet kan worden uitgesloten dat deze schending een weerslag op de begroting van het betrokken fonds heeft gehad. Bij het bepalen van het bedrag van deze correctie moet rekening worden gehouden met alle concrete omstandigheden die relevant zijn in het licht van de in artikel 98, lid 2, eerste alinea, van deze verordening genoemde criteria.

(HvJ 14 juli 2016 – Zaak C-406/14 – Wrocław)

- De in artikel 2 van richtlijn 2004/18 neergelegde beginselen van gelijkheid en non-discriminatie van ondernemers moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich in omstandigheden als in het hoofdgeding ertegen verzetten dat een aanbestedende dienst na de opening van de in een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht ingediende inschrijvingen het verzoek aanvaardt van een ondernemer die een inschrijving voor de gehele opdracht heeft ingediend, om zijn inschrijving slechts bij de gunning van bepaalde delen van die opdracht in aanmerking te nemen.

De in artikel 2 van richtlijn 2004/18 neergelegde beginselen van gelijkheid en non-discriminatie van ondernemers moeten aldus worden uitgelegd dat zij vereisen dat een elektronische veiling voor de deelname waaraan een ondernemer die een aan de eisen beantwoordende inschrijving heeft ingediend, niet is uitgenodigd, wordt geannuleerd en opnieuw wordt begonnen, ook al kan niet worden vastgesteld dat de deelname van de uitgesloten ondernemer de uitkomst van de veiling zou hebben gewijzigd.

(HvJ 7 april 2016 – Zaak C-324/14 – PARTNER Apelski Dariusz)

Sub artikelen 47 en 48

De artikelen 47, lid 2, en 48, lid 3, van richtlijn 2004/18/EG moeten aldus worden uitgelegd dat:

- zij het recht erkennen van iedere ondernemer om zich voor een welbepaalde opdracht te beroepen op de draagkracht van andere entiteiten, ongeacht de aard van zijn banden met die entiteiten, mits bij de aanbestedende dienst wordt aangetoond dat de gegadigde of de inschrijver werkelijk kan beschikken over de voor de uitvoering van die opdracht noodzakelijk middelen van die entiteiten, en
- het niet is uitgesloten dat de uitoefening van dat recht, in bijzondere omstandigheden kan worden beperkt. Dit is met name het geval wanneer de voor de uitvoering van die opdracht noodzakelijke bekwaamheden waarover een derde entiteit beschikt, niet kunnen worden overgedragen aan de gegadigde of de inschrijver, zodat deze laatste zich slechts op die bekwaamheden kan beroepen indien die derde entiteit rechtstreeks en persoonlijk deelneemt aan de uitvoering van die opdracht.

Artikel 48, leden 2 en 3, van richtlijn 2004/18 moet aldus worden uitgelegd dat de aanbestedende dienst, gelet op het voorwerp en de doelstellingen van een bepaalde opdracht, met het oog op de correcte uitvoering van die opdracht in bijzondere omstandigheden in de aankondiging van de opdracht of in het bestek uitdrukkelijk nauwkeurige regels kan vaststellen volgens welke een ondernemer zich op de draagkracht van andere entiteiten kan beroepen, voor zover die regels verband houden met en in verhouding staan tot het voorwerp en de doelstellingen van die opdracht.

In omstandigheden als in het hoofdgeding kunnen de bepalingen van artikel 48, lid 3, van richtlijn 2004/18 niet worden uitgelegd in het licht van de bepalingen van artikel 63, lid 1, van richtlijn 2014/24/EU.

(HvJ 7 april 2016 – Zaak C-324/14 – PARTNER Apelski Dariusz)

- Artikel 48, lid 2, onder a), ii), tweede streepje, van richtlijn 2004/18/EG voldoet aan de voorwaarden om, als het niet wordt omgezet naar nationaal recht, particulieren rechten te verlenen die zij bij de nationale rechter kunnen inroepen tegenover een aanbestedende dienst, mits de aanbestedende dienst een overheidsinstantie is of krachtens een overheidsmaatregel is belast met de uitvoering van een dienst van openbaar belang, onder toezicht van de overheid, en hiertoe over bijzondere, verdergaande bevoegdheden beschikt dan die welke voortvloeien uit de regels die in de betrekkingen tussen particulieren gelden.

Artikel 48, lid 2, onder a), ii), tweede streepje, van richtlijn 2004/18 moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen de toepassing van door een aanbestedende dienst opgestelde regels, op grond waarvan het een ondernemer niet is toegestaan om zijn technische bekwaamheid aan te tonen door middel van een eenzijdige verklaring, tenzij hij bewijst dat het voor hem onmogelijk of zeer moeilijk is om certificaten van de particuliere afnemer te verkrijgen.

Artikel 48, lid 2, onder a), ii), tweede streepje, van richtlijn 2004/18 moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen de toepassing van door een aanbestedende dienst opgestelde regels als in het hoofdgeding, op grond waarvan de certificaten van de particuliere afnemer op straffe van uitsluiting van deelneming van de inschrijver moeten zijn voorzien van een door een notaris, advocaat of andere bevoegde instantie gelegaliseerde handtekening.

(HvJ 7 juli 2016 – Zaak C-46/15 – Ambisig)

Verdrag betreffende de Europese Unie

Sub artikel 4 VEU

1. Een lidstaat kan slechts aansprakelijk worden gesteld voor schade die particulieren lijden ten gevolge van het feit dat een beslissing van een nationale rechterlijke instantie het Unierecht schendt, wanneer die beslissing is gewezen door een rechterlijke instantie van die lidstaat die uitspraak doet in laatste aanleg. Het staat aan de verwijzende rechter na te gaan of dat in het hoofdgeding het geval is. Zo ja, dan kan een beslissing van die in laatste aanleg rechtsprekende nationale rechterlijke instantie slechts een voldoende gekwalificeerde schending van het Unierecht opleveren, die tot die aansprakelijkheid kan leiden, wanneer de rechterlijke instantie in kwestie met die beslissing kennelijk is voorbijgegaan aan het toepasselijk recht of wanneer zij die schending begaat hoewel dienaangaande vaste rechtspraak van het Hof bestaat.

Een nationale rechterlijke instantie die, vóór het arrest van 4 juni 2009, Pannon GSM C- 243/08, in het kader van een procedure tot gedwongen tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis houdende toewijzing van een verzoek om veroordeling tot betaling van schuldvorderingen uit hoofde van een contractueel beding dat als oneerlijk moet worden aangemerkt in de zin van richtlijn 93/13/EEG van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, heeft nagelaten ambtshalve te beoordelen of dat beding oneerlijk was, hoewel zij beschikte over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, kan niet worden geacht kennelijk te zijn voorbijgegaan aan de desbetreffende rechtspraak van het Hof en zich bijgevolg schuldig te hebben gemaakt aan een voldoende gekwalificeerde schending van het Unierecht.

2. De regels voor de vergoeding van schade die het gevolg is van een schending van het Unierecht, zoals de regels betreffende de raming van dergelijke schade of de verhouding tussen een vordering tot vergoeding van die schade en andere rechtsmiddelen waarin eventueel is voorzien, worden bepaald door het nationale recht van de lidstaten met eerbiediging van de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid.
(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-168/15 – Tomášová)

Sub artikel 6 VEU

Het beginsel van loyale samenwerking staat eraan in de weg dat een lidstaat bepalingen vaststelt die de teruggave van een belasting die in een arrest van het Hof in strijd met het recht van de Unie is verklaard of waarvan de onverenigbaarheid met dat recht uit een dergelijk arrest voortvloeit, afhankelijk stelt van voorwaarden die specifiek voor die belasting gelden en die minder gunstig zijn dan de bepalingen die anders op een dergelijk teruggaaf van toepassing zouden zijn geweest. Het is aan de verwijzende rechterlijke instantie om te verifiëren of dit beginsel in het onderhavige geval is geëerbiedigd.

Het gelijkwaardigheidsbeginsel staat eraan in de weg dat een lidstaat voor vorderingen tot teruggaaf van belasting die op schending van het Unierecht berusten, minder gunstige procedurebepalingen toepast dan de procedurebepalingen die gelden voor vergelijkbare, op schending van bepalingen van intern recht gebaseerde beroepen. Het is aan de verwijzende rechterlijke instantie, de noodzakelijke verificaties te verrichten om te waarborgen dat dat beginsel wordt geëerbiedigd met betrekking tot de regelgeving die op het bij hem aanhangige geschil toepasselijk is.
(HvJ 30 juni 2016 – Zaak C-200/14 – Câmpean)

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)

Sub artikel 21

Artikel 21 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat de autoriteiten van een lidstaat de naam van een onderdaan van die lidstaat niet hoeven te erkennen wanneer die onderdaan mede de nationaliteit bezit van een andere lidstaat, waarin hij die door hem vrij gekozen naam, die meerdere adellijke bestanddelen bevat die volgens het recht van eerstgenoemde lidstaat niet zijn toegestaan, heeft verkregen, wanneer komt vast te staan – het is aan de verwijzende rechterlijke instantie, dit te verifiëren – dat een dergelijke niet-erkenning in die context haar rechtvaardiging vindt in redenen van openbare orde omdat zij passend en noodzakelijk is om de eerbiediging van het beginsel van gelijkheid van alle burgers van die lidstaat voor de wet te waarborgen.
(HvJ 2 juni 2016 – Zaak C-438/14 – Bogendorff von Wolffersdorff Duitsland)

Richtlijn 95/46/EG van 24 oktober 1995 - Persoonsgegevens, bescherming en vrij verkeer

Artikel 4, lid 1, onder a), van richtlijn 95/46/EG, moet aldus worden uitgelegd dat de verwerking van persoonsgegevens door een e-commercebedrijf wordt beheerst door het recht van de lidstaat waarop dit bedrijf zijn activiteiten richt, indien blijkt dat dit bedrijf de betrokken gegevensverwerking verricht in het kader van de activiteiten van een vestiging die zich in die lidstaat bevindt. Het is aan de nationale rechter om te beoordelen of dit het geval is.
(HvJ 28 juli 2016 – Zaak C-191/15 – Verein für Konsumenteninformation/Amazon)

Noot: Amazon EU is een in Luxemburg gevestigde onderneming, die zich met haar website *amazon.de* richt op consumenten in andere lidstaten. In haar algemene voorwaarden bepaalt Amazon EU onder meer dat zij persoonsgegevens van klanten kan gebruiken en duidt zij het Luxemburgse recht als het toepasselijke recht aan. De vraag rees of een e-commerceonderneming die overeenkomsten sluit met consumenten in een andere lidstaat rekening moet houden met de regels inzake gegevensbescherming van de lidstaten waarop zij haar activiteiten richt.

Volgens het Hof is dit het geval zodra de verwerking van de persoonsgegevens gebeurt in het kader van de activiteiten van de vestiging van dat bedrijf in die lidstaat. Hierbij is vereist dat het bedrijf een dochteronderneming of bijkantoor in die lidstaat heeft. Een vorm van reële en daadwerkelijke activiteit die via een duurzame vestiging wordt uitgeoefend volstaat. Het enkele feit dat een website toegankelijk is in een lidstaat, is hierbij niet voldoende.

Milieurecht

Verordening 1013/2006 van 14 juni 2006 betreffende de overbrenging van afvalstoffen

Sub artikel 2

Artikel 2, punt 35, onder g), iii), van verordening (EG) nr. 1013/2006, zoals gewijzigd bij verordening (EU) nr. 255/2013, moet aldus worden uitgelegd dat de overbrenging van afvalstoffen als bedoeld in bijlage III bij die verordening, die bestemd zijn voor nuttige toepassing, moet worden geacht illegaal te zijn in de zin van deze bepaling wanneer het in bijlage VII bij de verordening bedoelde document dat ziet op de overbrenging onjuiste of inconsistente informatie betreffende de importeur/ontvanger, de inrichting voor nuttige toepassing en de betrokken landen/staten bevat, zoals de informatie in de in het hoofdgeding aan de orde zijnde geleidedocumenten, ongeacht of die informatie correct is vermeld in andere documenten die ter beschikking van de bevoegde autoriteiten zijn

gesteld, de bedoeling bestaat om die autoriteiten te misleiden, en deze autoriteiten de procedures van artikel 24 van die verordening toepassen.

(HvJ 9 juni 2016 – Zaak C-69/15 – Nutrivet)

Sub artikel 50

Artikel 50, lid 1, van verordening nr. 1013/2006, zoals gewijzigd bij verordening nr. 255/2013, waarin is bepaald dat de door de lidstaten toegepaste sancties wegens inbreuken op de bepalingen van die verordening evenredig moeten zijn, moet aldus worden uitgelegd dat voor de overbrenging van afvalstoffen waarbij het in bijlage VII bij die verordening bedoelde document onjuiste of inconsistente informatie bevat, in beginsel een geldboete kan worden opgelegd waarvan het bedrag overeenkomt met dat van de geldboete die wordt opgelegd in geval van niet-nakoming van de verplichting om dat document in te vullen. Bij de toetsing of een dergelijke sanctie evenredig is, moet de verwijzende rechter inzonderheid rekening houden met de gevaren die de inbreuk kan opleveren voor de bescherming van het milieu en de gezondheid van de mens.

(HvJ 9 juni 2016 – Zaak C-69/15 – Nutrivet)